

วิธีดำเนินการวิจัย

ในบทนี้จะกล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย เครื่องมือ และวิธีการในการวิจัย แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการนำเสนอข้อมูล ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษากระบวนการบริหารการกำกับงานโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาของ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และกรมสามัญศึกษา

ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ดำเนินตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. ศึกษาเอกสาร แนวคิด หลักการ ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติในเรื่อง การบริหาร การติดตามกำกับงานและการประเมินผล
2. ศึกษาโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการซึ่งดำเนินการโดยกรมสามัญศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
3. กำหนดกรอบแนวคิดสำหรับการวิจัย
4. สร้างเครื่องมือวิจัย
5. รวบรวมข้อมูล
6. วิเคราะห์ข้อมูล
7. จัดทำรายงานผลการวิจัย

1. ศึกษาเอกสาร แนวคิด หลักการ ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติในเรื่องการบริหารงานการติดตามกำกับงานและการประเมินผลโดยการศึกษาวิเคราะห์และบันทึกสาระสำคัญจากเอกสาร เช่น คู่มือบริหารการประถมศึกษาจังหวัด โครงการปรับปรุงประสิทธิภาพการวางแผนและการบริหารการศึกษา คู่มือการติดตามประเมินผลแผนและโครงการ การกำกับงานและการประเมินผลโครงการ การบริหารโครงการ ฯลฯ และงานวิจัยต่างประเทศ เช่น งานวิจัยของ UNESCO งานวิจัยของ Bamberger and Hewitt งานวิจัยของ Casley and Lury และงานของ Kuldeep Mathure and Inayatullah เป็นต้น แล้วนำผลที่ได้จากการศึกษาเอกสารมาเป็นข้อมูลประกอบในการกำหนดกรอบของแนวความคิดเพื่อการวิจัยในครั้งนี้

2. ศึกษาโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งดำเนินการโดยกรมสามัญศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ซึ่งแสดงให้เห็นถึงกระบวนการบริหาร การกำกับงานของโครงการ อาทิเช่น แผนปฏิบัติการ/แผนการดำเนินงาน รายงานผลการศึกษาสภาพการดำเนินงาน รายงานผลการประเมินโครงการ สรุปผลการติดตามการดำเนินงาน ฯลฯ โดยศึกษาถึงพื้นฐานความเป็นมาและพัฒนาการของโครงการ วิธีการดำเนินการหรือแนวทางในการกำกับงานโครงการ ตลอดจนปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการกำกับงาน แล้วนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษานี้ไปเป็นข้อมูลประกอบในการกำหนดกรอบของแนวความคิดเพื่อการวิจัยครั้งนี้

3. กำหนดกรอบแนวคิดเพื่อการวิจัย จากการศึกษาเอกสาร แนวคิด หลักการ ทฤษฎีและงานวิจัยทั้งของไทยและต่างประเทศในขั้นตอนที่ 1 และจากการศึกษาโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ในขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยได้นำมาปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาและได้กำหนดประเด็นเพื่อการวิจัยได้ 10 ประเด็นด้วยกัน ซึ่งครอบคลุมเนื้อหาการศึกษาวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ลักษณะของโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา
2. การจัดระบบการกำกับงานโครงการและการกำหนดองค์การในการกำกับงานของโครงการ
3. การกำหนดบุคลากร บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ

4. การกำหนดโครงสร้างการประสานงาน
5. การกำหนดรูปแบบสายงานการกำกับงานในระดับต่าง ๆ ขององค์การ
6. การกำหนดแผนการกำกับงานและการประเมินผลโครงการในช่วงระยะ

ต่าง ๆ

7. การกำหนดระบบการรายงานผลการปฏิบัติงาน
8. การกำหนดระบบข้อมูลเพื่อการตัดสินใจสั่งการ
9. การงบประมาณสำหรับงานการติดตามกำกับโครงการ
10. ปัญหาที่เกี่ยวข้องในการกำกับงานแต่ละด้าน

4. สร้างเครื่องมือวิจัย เครื่องมือสำหรับการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย แบบศึกษา เอกสาร แบบสัมภาษณ์ และแบบสำรวจปัญหา ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเองโดยอาศัยหลักการและกรอบแนวคิดสำหรับการวิจัยเป็นหลักกำกับการสร้างเครื่องมือ เพื่อรวบรวมข้อมูลในเรื่อง (1) ลักษณะโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา (2) การจัดระบบการกำกับงานโครงการ และการกำหนดองค์การในการกำกับงานของโครงการ (3) การกำหนดบุคลากร บทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบ (4) การกำหนดโครงสร้างการประสานงาน (5) การกำหนดรูปแบบสายงานการกำกับงานในระดับต่าง ๆ ขององค์การ (6) การกำหนดแผนการกำกับงานและการประเมินผลโครงการในช่วงระยะต่าง ๆ (7) การกำหนดระบบการรายงานผลการปฏิบัติงาน (8) การกำหนดระบบข้อมูลเพื่อการตัดสินใจสั่งการ (9) การงบประมาณสำหรับงานการติดตามกำกับโครงการ และ (10) ปัญหาที่เกี่ยวข้องในการกำกับงานแต่ละด้าน

แบบศึกษาเอกสาร เป็นแบบบันทึกข้อมูลที่ได้จากเอกสารต่าง ๆ โดยเฉพาะตัวโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และของกรมสามัญศึกษา แผนปฏิบัติการ/แผนการดำเนินงาน รายงานผลที่เกี่ยวข้องกับสภาพการดำเนินงานโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา คู่มือ/แนวทางการดำเนินงานตามโครงการ เอกสารต่าง ๆ เช่น คำสั่ง รายงานการประชุมของคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา โดยศึกษาสำรวจและวิเคราะห์เอกสารเหล่านั้นว่ามีสาระและข้อมูลใดที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานหรือการบริหารการกำกับงานโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาของ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติและกรมสามัญศึกษา (ดูแบบศึกษาเอกสารได้ในภาคผนวก ก. หน้า 146)

แบบสัมภาษณ์ เป็นเครื่องมือเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในเรื่องความเป็นมาของโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และกรมสามัญศึกษา และการบริหารการดำเนินงานโดยเฉพาะของโครงการจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา และเกี่ยวข้องกับการติดตามกำกับและประเมินผลโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และกรมสามัญศึกษา ซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อให้ผลการศึกษาวิเคราะห์เอกสารมีความชัดเจนและสมบูรณ์ขึ้น แบบสัมภาษณ์แบ่งเป็นสองตอน คือ

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 เป็นข้อความถามเกี่ยวกับลักษณะและความเป็นมาของโครงการ สภาพทั่วไปในการบริหารการดำเนินงานโครงการและปัญหาเกี่ยวกับการบริหารการดำเนินงานโครงการขยายโอกาสทางการศึกษามีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Open end)

(ดูแบบสัมภาษณ์ในภาคผนวก ก หน้า 157 และรายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ในภาคผนวก ข หน้า 163)

แบบสำรวจปัญหา เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลในเรื่องปัญหาที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาเพิ่มเติมจากการวิเคราะห์ปัญหาที่พบจากเอกสาร โดยสอบถามจากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการติดตามประเมินผลและดำเนินงานโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา จำนวน 65 คน ได้รับแบบสำรวจกลับคืนมาจำนวน 42 คน แบบสำรวจปัญหานี้เป็นการสำรวจปัญหาในเรื่องต่าง ๆ 9 เรื่อง ได้แก่ ปัญหาด้านการวางแผน การจัดองค์กร การจัดบุคลากร การอำนวยการ การกำหนดโครงสร้างการประสานงาน การรายงานผล การงบประมาณ และระบบข้อมูล ในการติดตามกำกับงานและประเมินผลโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบ (Check list) และแบบปลายเปิด (Open end) แบ่งเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบ

ตอนที่ 2 เป็นข้อความในประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการติดตาม กำกับงานในเรื่องการวางแผน การจัดองค์กร การจัดบุคลากร การอำนวยการ การประสานงาน การกำกับงานและการประเมินผล การรายงานผล การงบประมาณและระบบข้อมูล ข้อความมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบ (Check list) และแบบปลายเปิด (Open end) (ดูแบบสำรวจปัญหาในภาคผนวก ก หน้า 147 และรายชื่อผู้ตอบแบบสำรวจในภาคผนวก ข หน้า 164)

แหล่งข้อมูลสำหรับการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ แหล่งข้อมูลที่สำคัญประกอบด้วยข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. แหล่งข้อมูลประเภทเอกสาร

แหล่งข้อมูลที่เป็นเอกสารสำคัญสำหรับการวิเคราะห์ประกอบด้วย

- โครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตชนบท สากจน 38 จังหวัด กรมสามัญศึกษา
- โครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น กรมสามัญศึกษา
- โครงการนำร่องขยายการศึกษาภาคบังคับต่อจากระดับประถมศึกษาปีที่ 6 อีก 3 ปี (9 ปี) สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
- โครงการขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
- รูปแบบและวิธีการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
- แผนปฏิบัติการ/แผนการดำเนินงาน โครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และกรมสามัญศึกษา
- รายงานการประเมินสภาพเบื้องต้นของโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (กรมสามัญศึกษา)

- รายงานการศึกษาสภาพเบื้องต้นเกี่ยวกับการดำเนินงานของโรงเรียน
โครงการนำร่องขยายการศึกษาภาคบังคับ ต่อจากระดับประถมศึกษาปีที่ 6 อีก 3 ปี

(สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ)

- รายงานผลการประเมินความสอดคล้องของโครงการขยายโอกาสทาง
การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของหน่วยงานต่าง ๆ กับรูปแบบและวิธีการขยายการศึกษา

ขั้นพื้นฐาน

- โครงการประเมินผลการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษา
ตอนต้น

- แนวทางบริหารงานโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับมัธยม-
ศึกษาตอนต้น ในเขตชนบทยากจน 38 จังหวัด กรมสามัญศึกษา

- รายงานผลการศึกษาสภาพการดำเนินงานของโรงเรียนในโครงการ
ขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

- สรุปผลการติดตามการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการ

- สรุปผลการประเมินโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับมัธยม-
ศึกษาตอนต้น ระยะเวลาโครงการ

- สำระสำคัญโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
กรมสามัญศึกษา

- คู่มือดำเนินงานสำหรับโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา
ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

- เอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาของ
สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติและกรมสามัญศึกษา ได้แก่ คำสั่ง รายงาน
การประชุมของคณะกรรมการ หนังสือราชการที่เกี่ยวข้องกับโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา

2. แหล่งข้อมูลประเภทบุคคล

บุคคลที่ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการขยายโอกาส
ทางการศึกษา หรือเป็นผู้ที่มีหน้าที่ในการติดตามกำกับงานโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาของ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และกรมสามัญศึกษา โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์และกลุ่มผู้ตอบแบบสำรวจปัญหา

กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ประกอบด้วยผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 13 คน จาก

4 หน่วยงาน ติดตามกำกับโครงการ ได้แก่ กรมสามัญศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เลือกแบบจำเพาะเจาะจงโดยผู้วิจัยนำรายชื่อคณะกรรมการที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการติดตามกำกับงาน โครงการขยายโอกาสทางการศึกษา หรือผู้ที่รับผิดชอบงาน/โครงการนี้โดยตรง มาพิจารณาและปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาแล้วเลือกอย่างเจาะจงเลือกผู้ที่ปฏิบัติงานในการติดตามกำกับงาน โดยเฉพาะซึ่งเลือกมาจำนวน 13 คน (ดูรายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ในภาคผนวก ข หน้า 163)

กลุ่มผู้ตอบแบบสำรวจปัญหาเป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำนวน 65 คน ซึ่งตอบแบบสำรวจปัญหาได้รับกลับมาจำนวน 42 คน การได้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลส่วนนี้ได้มาโดย ผู้วิจัยได้นำรายชื่อคณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งตั้งมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ติดตามกำกับและประเมินผลโครงการ ขยายโอกาสทางการศึกษา และผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบงาน/โครงการด้านการติดตามกำกับโดยเฉพาะ ตามสาขางาน คือ เจ้าหน้าที่ฝ่ายติดตามและประเมินผล กรมสามัญศึกษา เจ้าหน้าที่ฝ่ายติดตาม ประเมินผลและรายงานสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และจากสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และจากกองแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ มาสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย จำนวน 65 คน (ดูรายชื่อผู้ตอบแบบสำรวจปัญหาในภาคผนวก ข หน้า 164)

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการเก็บและรวบรวมข้อมูลนั้น ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร และสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องและเก็บข้อมูลจากแบบสำรวจปัญหาโดยการไปเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยตนเองทั้งหมด

6. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิเคราะห์ ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาสาระ (Content Analysis) จำแนกตามหัวข้อและประเด็นที่ ต้องการศึกษาดำเนินการตามกรอบแนวคิดสำหรับการวิจัย ที่กำหนดไว้ แล้วสรุปและอภิปรายผลจัดทำ เป็นรายงานการวิจัยดังนี้

การวิเคราะห์แบบศึกษาเอกสาร ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาสาระตามประเด็นการ
ศึกษาวิจัยที่กำหนดไว้

การวิเคราะห์ แบบสัมภาษณ์ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาสาระตามประเด็นการศึกษา
วิจัยที่กำหนดไว้เช่นเดียวกับการวิเคราะห์จากแบบศึกษาเอกสาร

การวิเคราะห์แบบสำรวจปัญหา ใช้การวิเคราะห์ประเด็นปัญหาตามกรอบ
การศึกษาวิจัยที่กำหนดไว้ และใช้สถิติแสดงความถี่และค่าร้อยละในการจำแนกสถานภาพผู้ตอบแบบ
สำรวจ และข้อมูลปัญหา

7. การจัดทำรายงานผลการวิจัย นำผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลมาสรุป อภิปรายผล
และข้อเสนอแนะ จัดทำเป็นรายงานเพื่อเสนอผลการวิจัย